

Volkert Wreesmann, de hoofd-halschirurg die de patientveiligheidsaffaire in UMC Utrecht aan de kaak stelde in Zembla, spreekt op 9 november op het congres over disfunctioneren van medisch specialisten. Waarom is hij ingegaan op de uitnodiging om te komen spreken, en wat gaat hij vertellen? Wij spraken hem.

‘Confrontatie is de belangrijkste voorwaarde voor vooruitgang.’ antwoordt Volkert op de vraag of hij het nog een keer zou doen. In de periode van april 2014 tot en met april 2017 sleepte de kwestie over angstcultuur, calamiteiten en een Raad van Bestuur “op afstand” zich in alle openbaarheid voort.

‘De problematiek in Utrecht was zodanig ernstig dat ik vind dat betrokken medewerkers zo’n situatie nooit mogen accepteren. Ik begrijp goed dat wegstappen op korte termijn makkelijker en veiliger lijkt, want dit proces heeft de afgelopen 3 jaar lang heel wat energie gekost om de beoogde doelen te bereiken. Op de lange termijn is het denk ik beter voor alle betrokkenen om het gewoon open te gooien. Persoonlijke problematiek daargelaten, is het uiteindelijk toch gewoon een systeem-falen. Mijn sterke rechtvaardigheidsgevoel maakte dat ik heb doorgezet, ondanks stevige tegenwerking van verschillende kanten. Aan de andere kant was het op momenten ook erg moeilijk en spannend. Ik ben inmiddels blij dat het achter de rug is, zodat ik me weer volledig kan focussen op mijn normale werk.’

Soms wordt Volkert gebeld door collega-artsen uit Nederland die zijn naam kennen en met hem willen overleggen over misstanden in hun ziekenhuis. Moeten ze aan de bel trekken?

‘Weet waar je aan begint. Je moet een lange adem hebben, heldere einddoelen formuleren, en uiterst voorzichtig en strategisch te werk gaan. Focus op harde feiten boven interpretaties en overtuigingen is een voorwaarde. Klokkenluiders zijn erg kwetsbaar als ze alleen staan tegenover een groot en machtig instituut. Het is belangrijk om medestanders aan je kant te hebben. Het gevaar voor reputatie of financiële schade is levensgroot. Elke klokkenluider moet erop rekenen dat zijn doopceel gelicht word, een schoon blazoen versterkt je positie. Het is treurig, maar de verhalen van klokkenluiders die aan het einde van het traject beschadigd en berooid in een garagebox wonen, zijn geen stimulans voor jonge artsen om hun carrière op het spel te zetten. Kuddegedrag is een menselijke eigenschap, en daar tegenin gaan maakt oerkrachten los.”

“Media bemoeienis brengt een dergelijk proces in een stroomversnelling waarvan de uitkomst ongewis is. Een enorme ijsberg aan onderliggende problematiek wordt bloot gelegd. De UMCU casus is klein begonnen, maar snel geëscaleerd. Aan de andere kant was deze zaak nooit opgelost zonder fantastisch speurwerk van Ton van der Ham en Norbert Reintjes (Zembla Journalisten red.). De gevaren voor het individu zijn duidelijk, maar de UMCU casus laat ook zien dat de maatschappelijke

winst enorm kan zijn.” Volkert zelf werkt sinds drie jaar met veel plezier in Engeland. Hij weet niet of zijn carrierekansen in Nederland beschadigd zijn door zijn klokkenluiderschap. “Omdat ik gelukkig ben in Engeland word ik niet met die vraag geconfronteerd. Het houdt me ook niet zo bezig omdat ik bewust besloten heb deze weg in te slaan, en eventuele consequenties dus accepteer”.

In reactie op de eerste Zembla uitzending brachten de KNO stafleden een gezamenlijk statement naar buiten waarin zij de problematiek op de afdeling ontkend werd. Op basis van grondig IGZ onderzoek bleek er binnen dezelfde groep toch ernstige bezorgdheid te bestaan. ‘Zo’n discrepantie geeft aan hoe diep de problematiek zit in zo’n instituut. Gebrek aan democratie en vrijheid van meningsuiting ligt aan de basis van zo’n “Conspiracy of Silence”. Volkert beschouwt zijn leidinggevenden en collegae van destijds niet als daders, maar eerder als slachtoffers van de situatie. ‘Het probleem zit bij de ziekenhuisleiding. Als de medewerkers zich niet vrij voelen om te spreken over wat er niet goed gaat dan is het wachten op het volgende incident. Kan een Raad van Bestuur weggkomen met vingers dat zij ‘te veel op afstand waren’ terwijl de feiten aantonen dat de RvB in werkelijkheid allang geïnformeerd bleek? Waarom zitten zij er nog? ‘De IGZ schrijft een lijvig rapport maar blijkt niet bij machte de trekker over te halen.’

Wat gaat Volkert Wreesmann donderdag 9 november nog toevoegen aan een verhaal dat reeds zo veel in de publiciteit geweest is?

‘Ik denk dat mijn persoonlijke ervaringen interessant zijn voor zorgverleners en ziekenhuisbestuurders. ‘Veel vertrouwelijke “inside information” is nooit in de pers geweest maar ongelooflijk belangrijk voor een goed begrip van de zaak. Voor mij is dit een kans niet alleen de feiten op een rij te zetten, maar ook de mogelijke onderliggende oorzaken te bespreken, die mogelijke aangrijpingspunten zijn voor verbetering. Ik wil laten zien hoever een instituut en haar bestuurders kunnen gaan om problematiek te verhullen, hoe ga je om met zulke tegenaanvallen vanuit een instituut, hoe bereik je het beoogde einddoel. Toehoorders zullen begrijpen hoe spannend dit proces geweest is op momenten, en hoe anders het in deze zaak had kunnen aflopen met een verkeerde strategie. Ondanks alle mooie woorden is patiëntveiligheid geen vanzelfsprekendheid, en moet deze soms hard bevochten worden.’

Meer informatie over het congres? <https://www.medilex.nl/disfunctioneren>

Meer informatie over het verbeteren van de aanspreekcultuur?

<https://www.medilex.nl/aanspreekcultuur>

28 oktober 2017, verslag door Olaf Laurs